

УДК 342.95: 623.36

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.3.18>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Теремецький В.І.,
*доктор юридичних наук, професор,
завідувач сектору проблем реалізації господарського законодавства
відділу проблем модернізації господарського права та законодавства
Державної установи «Інститут економіко-правових
досліджень імені В.К. Мамутова
Національної академії наук України»
ORCID: 0000-0002-2667-5167
e-mail: vladvokat333@ukr.net*

Марченко М.Ю.,
*кандидат юридичних наук,
директор акціонерного товариства
«Закритий недиверсифікований венчурний
корпоративний інвестиційний фонд «Джерело»
ORCID: 0009-0006-0078-8346
e-mail: marchenko_m_@ukr.net*

Теремецький В.І., Марченко М.Ю. Правове регулювання юридичної відповідальності у сфері протимінної діяльності.

Наукове дослідження присвячено проблемам правового регулювання юридичної відповідальності у сфері протимінної діяльності. Досліджено нормативно-правові акти, що регламентують протимінну діяльність та встановлюють правові підстави кримінальної, адміністративної й цивільної відповідальності. Проаналізовано наукові праці, присвячені загальнотеоретичним засадам юридичної відповідальності, а також особливостям кримінальної відповідальності за злочини проти безпеки виробничої діяльності.

Визначено юридичну відповідальність за правопорушення у сфері протимінної діяльності як застосування до порушників правил безпеки та охорони праці під час розмінування заходів адміністративної, кримінальної або цивільної відповідальності. Встановлено, що порушники правил здійснення протимінної діяльності можуть бути притягнуті до кримінальної, адміністративної або цивільної відповідальності за певні правопорушення.

Вказано, що адміністративна відповідальність встановлена за порушення правил охорони праці під час розмінування та здійснення протимінної діяльності без одержання сертифікату відповідності процесів з протимінної діяльності. Зроблено висновок, що такі правопорушення можуть бути кваліфіковані за ч. 5 ст. 41 КУпАП та ч. 1 ст. 164 КУпАП. З'ясовано, що порушення правил охорони праці та безпеки виробництва, яке спричинило шкоду здоров'я потерпілим, можуть бути кваліфіковані як злочини, передбачені ст. 271 і 272 КК України. З'ясовано, що завдання шкоди майну фізичних або юридичних осіб під час розмінування внаслідок порушення правил техніки безпеки може стати підставою для цивільної відповідальності.

Запропоновано внесення змін до законодавства України з метою вдосконалення правового регулювання у сфері протимінної діяльності. Обґрунтовано доцільність включення розмінування до Переліку робіт з підвищеною небезпекою. Запропоновано в примітці до розділу Х «Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва» КК України закріпити положення, відповідно до якого діяльність із розмінування території визнається різновидом виробничої діяльності (виробництва). Такий підхід ґрунтується на правовій позиції, викладеній у п. 5 Постанови Пленуму Вер-

ховного Суду України від 12.06.2009 № 7, згідно з якою поняття «виробництво» охоплює не лише діяльність, безпосередньо пов'язану зі створенням продукції, але й будь-яку іншу діяльність підприємства, в основі якої лежить праця людини, спрямована на досягнення певного результату. Визначено перспективні напрями подальших наукових досліджень у цій сфері.

Ключові слова: протимінна діяльність, юридична відповідальність, адміністративна відповідальність, правопорушення, розмінування, охорона праці, безпека виробництва, порушення правил техніки безпеки.

Teremetskyi V.I., Marchenko M.Yu. Legal regulation of legal liability in the field of mine action.

Scientific study is devoted to the problems of legal regulation of legal liability in the field of mine action. The legislative and by-laws that regulate mine action and establish the legal principles of criminal, administrative, and civil liability are studied. The works of researchers who studied the general theoretical principles of legal liability and the features of criminal liability for crimes against production safety are analyzed.

Legal liability for offenses in the field of mine action is determined by applying administrative, criminal, or civil liability measures to violators of safety and labor protection rules during demining. It is established that violators of the rules for conducting mine action may be held criminally, administratively, or civilly liable for certain offenses.

It is argued that administrative liability is established for violations of labor protection rules during demining and conducting mine action without obtaining a certificate of compliance with mine action processes. It is concluded that such offenses can be qualified under Part 5 of Article 41 of the Code of Administrative Offenses and Part 1 of Article 164 of the Code of Administrative Offenses. It is established that violations of the rules of labor protection and production safety, which caused harm to the health of the victims, can be qualified as crimes provided for in Articles 271 and 272 of the Criminal Code of Ukraine. It is found that causing damage to the property of individuals or legal entities during demining or violating safety rules may be grounds for civil liability.

The author proposes amendments to the legislation of Ukraine in order to improve legal regulation in the field of mine action. The author substantiates the expediency of including demining in the List of high-risk works. The author concludes that it is necessary to legislate the concept of “production” in the Criminal Code of Ukraine not only as an activity related directly to the creation of products, but also as any other activity of an enterprise based on human labor and aimed at achieving results. The author identifies promising areas for further scientific research in this area.

Key words: mine action, legal liability, administrative liability, offenses, demining, occupational safety, industrial safety, violation of safety rules.

Постановка проблеми. Провадження протимінної діяльності поєднано із величезними ризиками для життя і здоров'я людини, завдання шкоди майну окремих осіб. Дотримання правил розмінування, встановлених у нормативно-правових актах, є запорукою безпечності та ефективності такої діяльності. Встановлення заходів юридичної відповідальності за порушення правил техніки безпеки під час розмінування є серйозним важелем для забезпечення безпеки протимінної діяльності. Наведені аргументи обґрунтовують актуальність обраної теми дослідження.

Метою дослідження є з'ясування особливостей правового регулювання юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері протимінної діяльності в Україні, визначення проблем правозастосування та обґрунтування напрямів удосконалення правового механізму притягнення до відповідальності за такі порушення.

Стан опрацювання проблематики. Проблеми правового регулювання протимінної діяльності, а також правові засади юридичної відповідальності висвітлювалися у наукових працях багатьох дослідників. Загальнотеоретичні підходи до розуміння юридичної відповідальності відображені у працях М.М. Бліхар [1], І.В. Зеленої [2], А.М. Рубаненко [3], Є.І. Григоренка [4]. Особливості кримінальної відповідальності за злочини у сфері виробничої безпеки розглядаються у працях В.І. Борисова [5], С.О. Загороднюк, Г.С. Круш [6], О.О. Дудорова та Р.О. Мовчан [7]. Водночас слід зазначити, що питання юридичної відповідальності за правопорушення, пов'язані з протимінною діяльністю, залишаються практично не дослідженими у вітчизняній правовій науці.

Виклад основного матеріалу. Теоретичні засади юридичної відповідальності були ґрунтовно розроблені у наукових працях багатьох дослідників у галузі права. Так, М.М. Бліхар визначає пра-

вовий інститут відповідальності як невід’ємний елемент механізму регулювання правовідносин, що спрямовує дії всіх суб’єктів до правомірної поведінки [1, с. 166]. На думку І.В. Зеленої, юридична відповідальність є багатоаспектним правовим феноменом, що ґрунтується на нормативних приписах, виконує регулятивну та охоронну функції, і реалізується як шляхом дотримання встановлених правил, так і шляхом застосування до правопорушника заходів державного примусу [2, с. 179]. А.М. Рубаненко під юридичною відповідальністю розуміє застосування передбачених законом обмежувальних заходів впливу до осіб, які вчинили порушення норм певної галузі права [3, с. 218]. Отже, аналіз існуючих наукових точок зору свідчить про наявність різних підходів до визначення сутності юридичної відповідальності, що відображає багатовимірність цього правового явища. Крім того, зміст юридичної відповідальності може варіюватися залежно від галузі правового регулювання, у межах якої здійснено правопорушення.

Правовідносини у сфері розмінування в Україні регулюються Законом України «Про протимінну діяльність в Україні» (далі – Закон № 2642-VIII). Водночас норми цього законодавчого акта лише фрагментарно врегульовують питання юридичної відповідальності. Зокрема, ст. 38 Закону № 2642-VIII має назву «Відповідальність за порушення законодавства у сфері протимінної діяльності», однак не встановлює жодних конкретних санкцій чи переліку правопорушень. У ч. 1 цієї статті лише зазначено, що правопорушеннями у сфері протимінної діяльності визнаються протиправні діяння суб’єктів протимінної діяльності або фахівців з розмінування, які спричинили невиконання або неналежне виконання вимог, встановлених законодавством та національними стандартами у цій сфері [8]. Таким чином, наведене положення має загальний характер і не містить конкретного переліку порушень чи санкцій за їх вчинення.

Для визначення правопорушень, які можуть бути вчинені у сфері протимінної діяльності, слід звернутися до аналізу норм галузевого законодавства. Як зазначає Є.І. Григоренко, у правовій системі виокремлюються різні види юридичної відповідальності: адміністративна, кримінальна, цивільна, дисциплінарна та матеріальна [4, с. 32]. Дійсно, галузеве законодавство містить норми, які встановлюють перелік та види злочинів і адміністративних правопорушень, підстави для застосування цивільної відповідальності.

Окремі види адміністративних правопорушень встановлені у Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). Деякі з них можуть бути вчинені під час гуманітарного розмінування. Зокрема, у ч. 5 ст. 41 КУпАП встановлено адміністративну відповідальність за порушення вимог нормативно-правових актів про охорону праці [9]. Згідно з п. 3 і п. 10 ч. 1 ст. 1 Закону № 2642-VIII до проведення розмінування залучаються фахівці з розмінування операторів протимінної діяльності. При чому до операторів протимінної діяльності належать не лише підрозділи уповноважених органів влади, а й підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, які отримали відповідний дозвіл (ліцензію) на здійснення такої діяльності. Згідно з ч. 1 ст. 28 Закону № 2642-VIII оператори протимінної діяльності є виконавцями заходів у сфері протимінної діяльності [8]. Отже, заходи з розмінування можуть здійснювати фахівці, які перебувають у трудових відносинах із відповідним підприємством, яке має статус оператора протимінної діяльності. При чому під час організації робіт з розмінування можуть бути порушені вимоги охорони праці, тобто вчинене правопорушення, передбачене ч. 5 ст. 41 КУпАП.

Загальні вимоги до охорони праці встановлено спеціальним законом. Відповідно до ст. 2 і 27 Закону України «Про охорону праці» вимоги з охорони праці можуть встановлюватися у правилах, нормах, регламентах, положеннях, інструкціях та інших документах з охорони праці. Дія цього закону поширюється на всіх юридичних і фізичних осіб, які використовують найману працю, а також на всіх працівників [10]. Вимоги щодо безпеки та гігієни праці у сфері протимінної діяльності встановлено у розділі 12 Національного стандарту «Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення» ДСТУ 8820:2023 затверджено наказом ДП «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 13.03.2023 № 27 (далі – Національний стандарт протимінної діяльності) [11]. Таким чином, невиконання вимог розділу 12 Національного стандарту протимінної діяльності може бути кваліфіковано як порушення вимог про охорону праці, тобто адміністративний проступок, передбачений ч. 5 ст. 41 КУпАП.

Згідно зі ст. 231 та ч. 2 ст. 255 КУпАП право складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені ч. 5 ст. 41 КУпАП, мають посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці [9]. Таким органом влади є

Державна служба України з питань праці. Правовий статус цієї служби визначено відповідним положенням, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 № 96 (далі – Положення про Держпраці). Згідно з пп. 1 п. 3 Положення про Держпраці до основних завдань цієї служби належить реалізація державної політики у сфері охорони праці. Відповідно до пп. 51 п. 4 Положення про Держпраці до повноважень служби належить складення протоколів про адміністративну відповідальність та розгляд справ про адміністративні правопорушення [12]. Отже, саме під час проведення перевірок дотримання законодавства про охорону праці Держпраці може виявити порушення вимог Національного стандарту протимінної діяльності.

Наступне адміністративне правопорушення, яке може бути вчинено під час протимінної діяльності, пов'язано з дозвільними процедурами у сфері господарювання. Згідно з ч. 2 ст. 28 Закону № 2642-VIII підприємства та організації для набуття статусу оператора протимінної діяльності повинні отримати сертифікат відповідності процесів з протимінної діяльності [8]. Порядок реалізації експериментального проекту щодо сертифікації операторів протимінної діяльності та процесів протимінної діяльності затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 02.02.2024 № 123 (далі – Порядок сертифікації). Відповідно до п. 6 Порядку сертифікації під час цієї процедури проводиться оцінка здійснення підприємством таких процесів, як нетехнічне і технічне обстеження території, розмінування вручну, розмінування із використанням машин і механізмів, застосування кінологічних розрахунків мінно-розшукової служби, очищення районів ведення бойових дій, розмінування акваторій та знешкодження мін. Згідно з п. 56 Порядку сертифікації за результатами цієї процедури видається сертифікат відповідності для кожного процесу протимінної діяльності [13]. Таким чином, підприємство може здійснювати діяльність з розмінування лише після отримання відповідного сертифікату.

Водночас здійснення протимінної діяльності без одержання сертифікату може бути кваліфіковане як адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 164 КУпАП, тобто провадження господарської діяльності без одержання дозвільного документа, передбаченого законодавством. Згідно з ч. 1 ст. 255 КУпАП складати протоколи про вчинення адміністративних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 164 КУпАП, мають право органи Національної поліції України, а також інші органи влади, які видають ліцензії для здійснення певного виду господарської діяльності [9]. Оскільки протимінна діяльність не потребує одержання ліцензії, то складати протокол про здійснення розмінування без одержання необхідного сертифікату мають право тільки органи поліції України. Відповідно до ч. 1 ст. 221 КУпАП розгляд протоколів про адміністративні правопорушення, передбачені ч. 1 ст. 164 КУпАП, здійснюють районні суди [9]. Отже, законодавство про адміністративні правопорушення встановлює підстави та порядок притягнення до адміністративної відповідальності тих підприємств, які здійснюють розмінування без одержання сертифікату відповідності процесів з протимінної діяльності.

Під час здійснення протимінної діяльності можливе вчинення не лише адміністративних правопорушень, а й кримінальних злочинів. Зокрема, перелік порушень правил безпеки під час виконання робіт, які можуть бути кваліфіковані як злочини, наведено у ст. 271–275 розділу X Кримінального кодексу України (далі – КК України) [14]. Роз'яснення щодо застосування терміну «виробництво» у судовій практиці містяться у Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва» від 12.06.2009 № 7 (далі – ППВС України від 12.06.2009 № 7). Згідно з п. 5 ППВС України від 12.06.2009 № 7 під виробництвом у вказаних статтях КК України слід розуміти не лише діяльність, пов'язану безпосередньо зі створенням продукції, а й будь-яку діяльність підприємства, в основі функціонування якої лежить праця людини, спрямована на одержання результату [15]. Тож цілком обґрунтованим є висновок, що ділянка місцевості, на якій проводиться розмінування, за певних умов може стати місцем вчинення злочинів, передбачених ст.ст. 271–275 КК України.

Однак не всі правопорушення, передбачені розділом X КК України, можуть бути інкриміновані у разі порушень під час протимінної діяльності. Зокрема, у ст. 273 КК України встановлено кримінальну відповідальність за порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах [14]. Водночас, відповідно до п. 14 ППВС України від 12.06.2009 № 7 місцем вчинення злочину, передбаченого ст. 273 КК України, не можуть визнаватися об'єкти невикористаного призначення [15]. Отже, ділянка місцевості, на якій відбувається розмінування, не може бути місцем вчинення злочину, передбаченого ст. 273 КК України.

У ст. 274 КК України передбачено кримінальну відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки на виробництві [14]. Натомість порушення, пов'язані з розробленням, конструюванням, виготовленням чи зберіганням промислової продукції, а також проектуванням чи будівництвом, що стосуються безпечної експлуатації будівель і споруд, підпадають під дію ст. 275 КК України [14]. Оскільки діяльність із розмінування не охоплює зазначених процесів, такі склади злочинів не можуть бути інкриміновані під час її здійснення. Таким чином, у межах протимінної діяльності можуть мати місце лише ті порушення, які підпадають під ознаки злочинів, передбачених ст. 271 та 272 КК України.

Зокрема, ст. 271 КК України встановлює кримінальну відповідальність за порушення вимог законодавства про охорону праці [14]. Водночас правопорушення у цій сфері кваліфікується як злочин лише за наявності наслідків у вигляді шкоди здоров'ю потерпілого. За відсутності шкоди порушення вимог охорони праці кваліфікуються як адміністративний проступок, передбачений ч. 5 ст. 41 КУпАП. Вимоги до охорони праці під час розмінування закріплені в Національному стандарті протимінної діяльності. Відтак порушення цих вимог, яке завдало шкоди здоров'ю працівника оператора протимінної діяльності, може бути кваліфіковане як злочин за ст. 271 КК України.

Варто наголосити, що у ст. 272 КК України встановлено кримінальну відповідальність за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на будь-якому підприємстві, що призвело до тяжких наслідків або завдання шкоди здоров'ю потерпілого [14]. Кримінальна відповідальність за цією нормою КК України настає у тому випадку, якщо місцем вчинення злочину було не будь-яке підприємство, а саме те, яке здійснює роботи з підвищеною небезпекою. З цього приводу В.І. Борисов наголошує, що на відміну від звичайних виробництв, роботи з підвищеною небезпекою відрізняються високим ступенем імовірності спричинення шкоди особам, які їх здійснюють. Їм також притаманна висока ціна порушення або помилки під час їх провадження: шкода як результат такого порушення може бути значною – загибель працівників, каліцтво, тяжкі травми, групові нещасні випадки тощо [5, с. 6]. Перелік робіт з підвищеною небезпекою затверджено наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 № 15. Згідно з п. 10 та п. 11 цього Переліку роботи з вибухонебезпечними речовинами та роботи, пов'язані з обслуговуванням вибухонебезпечних ділянок належать саме до робіт з підвищеною небезпекою [16]. Вважаємо, що діяльність з розмінування можна розглядати як роботу з вибухонебезпечними речовинами або обслуговування вибухонебезпечних ділянок. Водночас бажано додати до Переліку робіт з підвищеною небезпекою окремий пункт про розмінування або протимінну діяльність.

Наголосимо, що вимоги до безпеки під час розмінування встановлені у розділі 12 Національного стандарту протимінної діяльності [11]. Порушення вказаних вимог безпеки, яке призвело до завдання шкоди здоров'ю людині, може бути кваліфіковане як злочин за ст. 272 КК України.

Науковці приділяли увагу дослідженню особливостей складів злочинів проти безпеки виробництва. Зокрема, С.О. Загороднюк та Г.С. Круш стверджують, що порушення вимог безпеки або правил охорони праці можуть полягати як у неналежному виконанні, так і в невиконанні встановлених правил і вимог з охорони праці та безпеки виробництва посадовими особами підприємства. При чому такі порушення можуть мати характер як дії, так і бездіяльності [6, с. 33]. Тобто, невиконання вимог Національного стандарту протимінної діяльності щодо забезпечення безпеки під час розмінування, внаслідок чого було завдано шкоду здоров'ю працівника або інших осіб, може бути кваліфіковане за ст. 271 або 272 КК України.

О.О. Дудоров і Р.О. Мовчан наголошують, що потерпілим від злочинів проти безпеки виробництва може бути як особа, яка перебуває у трудових відносинах із підприємством, яке здійснює розмінування, так і будь-яка інша особа, яка постраждала внаслідок вибуху [7, с. 118]. Ця думка цілком відповідає нормі п. 10 ППВС України від 12.06.2009 № 7, яка встановлює, що потерпілими в результаті злочинних діянь, передбачених ст. 272 КК України, можуть бути як учасники виробничого процесу, так і інші особи, які не мають до нього відношення [15]. Наведена норма має важливе значення для кваліфікації вчинених протиправних діянь саме за ст. 272 КК України.

Крім того, О.О. Дудоров і Р.О. Мовчан звертають увагу на те, що суб'єкт злочинів проти виробництва є спеціальним, оскільки подібні кримінальні правопорушення можуть бути вчинені службовими особами підприємства, яке здійснює розмінування. Тобто вчинити ці злочини може керівник, який відповідає за безпеку розмінування, а не звичайний працівник. Із суб'єктивної сторони злочини проти безпеки виробництва характеризуються необережністю у формі злочинної

недбалості або самовпевненості [7, с. 119]. Перелічені твердження дозволяють надати вичерпну характеристику тим злочинам проти безпеки виробництва, які можуть бути вчинені під час розмінування.

Можна зробити висновок, що порушення правил охорони праці або правил виконання робіт з підвищеною небезпекою під час розмінування можуть потягнути кримінальну відповідальність за ст. 271, 272 КК України. Подібні порушення можуть бути кваліфіковані як злочини лише в тому разі, коли вони спричинили шкоду здоров'ю людини. Вказані злочини можуть бути вчинені з неосторожності посадовими особами підприємства, яке здійснює гуманітарне розмінування.

Закон № 2642-VIII встановлює умови цивільної відповідальності за шкоду фізичним або юридичним особам, завдану внаслідок порушень правил безпеки під час розмінування. Згідно з ч. 3 ст. 38 Закону № 2642-VIII керівники та фахівці з розмінування суб'єктів протимінної діяльності повинні відшкодувати шкоду потерпілим, яка завдана внаслідок їхніх неправомірних діянь [8]. Отже, основною умовою для настання цивільної відповідальності є протиправність дій працівників підприємства під час розмінування, тобто вчинення ними порушень правил безпеки, визначених Національним стандартом протимінної діяльності.

Відповідно до ч. 1 ст. 22 ЦК України особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування. При чому збитками можуть бути як втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, так і витрати, необхідні для відновлення свого порушеного права [17]. Якщо під час розмінування було порушено певні вимоги безпеки, внаслідок чого стався вибух міни, який пошкодив вікна або інше майно в оточуючих будинках, то власники квартир мають право звертатися із цивільним позовом до суду. Відповідачем буде оператор протимінної діяльності, який здійснював розмінування.

Висновок. Юридична відповідальність за правопорушення у сфері протимінної діяльності – це застосування до порушників правил безпеки й охорони праці під час розмінування заходів адміністративної, кримінальної та цивільної відповідальності. Порушники правил здійснення протимінної діяльності можуть бути притягнуті до юридичної відповідальності за такі правопорушення:

1. Адміністративна відповідальність встановлена за порушення правил охорони праці під час розмінування, тобто адміністративний проступок, передбачений у ч. 5 ст. 41 КУпАП, та здійснення протимінної діяльності без одержання сертифікату відповідності процесів з протимінної діяльності, тобто адміністративний проступок, передбачений ч. 1 ст. 164 КУпАП.

2. Порушення правил охорони праці та безпеки виробництва, яке спричинило шкоду здоров'я потерпілим, можуть бути кваліфіковані як злочини, передбачені ст. 271, 272 КК України.

3. Завдання шкоди майну фізичних або юридичних осіб під час розмінування внаслідок порушення правил техніки безпеки може стати підставою для цивільної відповідальності.

Для вдосконалення правових засад юридичної відповідальності за порушення правил протимінної діяльності пропонується внести такі зміни до законодавства:

1. Передбачити такий вид робіт, як розмінування у Переліку робіт з підвищеною небезпекою, затвердженому наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 № 15.

2. Закріпити у примітці до розділу Х «Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва» КК України положення, відповідно до якого діяльність із розмінування території визнається різновидом виробничої діяльності (виробництва). Такий підхід ґрунтується на правовій позиції, викладеній у п. 5 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 12.06.2009 № 7, згідно з якою поняття «виробництво» охоплює не лише діяльність, безпосередньо пов'язану зі створенням продукції, але й будь-яку іншу діяльність підприємства, в основі якої лежить праця людини, спрямована на досягнення певного результату. Закріплення такого уточнення у примітці до розділу Х сприятиме більш точній кваліфікації правопорушень, передбачених ст. 271–275 КК України.

Перспективи подальших наукових досліджень можуть бути пов'язані з удосконаленням правового регулювання юридичної відповідальності за порушення правил протимінної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бліхар М.М. Суть юридичної відповідальності в правовій доктрині України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2020. № 4 (28). С. 161–168.

2. Зелена І.В. Поняття інституту юридичної відповідальності у приватному праві. *Підприємство, господарство і право*. 2021. № 1. С. 176–181.
3. Рубаненко А.М. Юридична відповідальність у структурі правового статусу іноземців та осіб без громадянства. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2 (97). С. 214–220.
4. Григоренко Є.І. Особливості обґрунтування концепції проспективної юридичної відповідальності у сучасній правовій доктрині. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 30–32.
5. Борисов В.І. Поняття та види злочинів проти безпеки виробництва. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2015. № 30. С. 3–16.
6. Загороднюк С.О., Круш Г.С. Кримінальна відповідальність за злочини проти безпеки виробництва. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 1. С. 31–33.
7. Дудоров О.О., Мовчан Р.О. Судова практика у справах про кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва: питання кваліфікації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 2. С. 116–122.
8. Про протимінну діяльність в Україні: Закон України від 06.12.2008 № 2642-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2642-19#Text>.
9. Кодекс про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#top>.
10. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>.
11. Національний стандарт «Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення» ДСТУ 8820:2023: наказ ДП «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 13.03.2023 № 27. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0027774-23#Text>.
12. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань праці: постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 № 96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-2015-п>.
13. Порядок реалізації експериментального проекту щодо сертифікації операторів протимінної діяльності та процесів протимінної діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2024 № 123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123-2024-п>.
14. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
15. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва : постанова Пленуму Верховного суду України від 12.06.2009 № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-09#top>.
16. Перелік робіт з підвищеною небезпекою: наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0232-05?find>.
17. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.